

IN MEMORIAM ДР МИРА РУЖИЋ (1959–2017)

Средином лета, 7. августа 2017. године и само непуних месец дана након свог 58. рођендана, заувек нас је напустила наша драга колегиница Мира Ружић, дугогодишњи члан Одељења за археологију и Археолошке збирке Филозофског факултета у Београду. Њена изузетна храброст, упорност и стоичка борба са тешком болести допринела је да многе од нас вест о Мириној прераној смрти затекне неспремне и са неверицом која обично прати губитак великог пријатеља и поузданог сарадника. Управо средином једног таквог лета, пре више од 35 година упознао сам је као члана једне археолошке екипе на Ђердапу. Тада још увек студенткиња археологије, Мира је пленила изузетном енергијом, интересовањем за теренски археолошки рад али и необичном халдејском лепотом и радозналим светлим очима.

Мира Ружић рођена је 13. јула 1959. године у Београду где ће завршити основну школу и гимназију. Студије археологије уписала је на Филозофском факултету у Београду где је и дипломирала у јуну 1986. године (ментор: академик проф. др Милутин Гарашанин). На истом факултету Београдског универзитета она ће 1993. године одбранили магистарски рад *Римско сџакло у Србији од I до VI века* (ментор: проф. др Александрина Цермановић-Кузмановић) а у новембру 2006. и докторску дисертацију *Кулџина бронзана љласџика у римским љровинџијама северној Балкана* (ментор: проф. др Александар Јовановић). Цео свој радни век Мира Ружић је провела на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, најпре као стипендиста Министарства просвете (1988–1993) а потом у звањима истраживача-сарадника (1994–2006) и научног сарадника (2007–2017) Археолошкој збирци Филозофског факултета.

Почев од 1979. у првим годинама редовних студија археологије па до 2014. године, учествовала је у раду бројних стручних екипа и научно-истраживачких тимова на укупно 32 локалитета у Србији, Црној Гори и на Корзици. Након почетних теренских искустава која је стицала на тлу Баната (Панчево), Ђердапа (Љубичевац, Грабовица, Велесница, Мора Вагеи, Ушће Слатинске Реке, Pontes), старог Раса као и Свача, Улџиња и Биоча, Мира Ружић је посветила неколико година истраживању империјалног комплекса Ромулџана код Зајечара, најпре као члан археолошке екипе

(1988–1994.) под вођством академика проф. др Драгослава Срејовића, а потом и као руководилац археолошких истраживања (1995–2003.) у организацији Српске академије науке и уметности. Током петнаест година испуњених мучним одјецима криза и ратова, Мира је, заједно са неколицином колега из Археолошке збирке Филозофског факултета и Археолошког института у Београду, Народног музеја у Зајечару и Завичајног музеја у Књажевцу, успела да одржи не само континуитет у истраживању овог важног античког налазишта већ и у практичној обуци студената археологије како из Србије тако и неких бивших југословенских република. Ова сарадња је, осим неколицине вредних научних и стручних радова, изнедрила блиске и трајне пријатељске везе како са археолозима тако и са мештанима Гамзиграда и околине међу којима је Мира оставила неизбрисив траг. Дobar пример њеног преданог рада на археолошким истраживањима источне Србије и, посебно, локалитета Равна код Књажевца, представља коауторска монографија *Roman and Medieval Necropolis in Ravna near Knjaževac* (Archaeological Institute, Belgrade 2005).

Велико знање и богато радно искуство предодредили су је и за место шефа Археолошке збирке Филозофског факултета у Београду (2009–2015) на коме се исказала у најбољем светлу како у организацији истраживачког рада тако и на пољу презентације и популаризације археолошког наслеђа. Током 2007, 2008. и 2011. године Мира Ружић била је руководилац пројекта археолошких истраживања локалитета: *Municipium S* и *Отиловићи* код Пљеваља у сарадњи Филозофског факултета у Београду и Завичајног музеја Пљевља. Током 2011. године руководила је и пројектом *Археолошка истраживања и ископавања на тераси ауто-уућа Е 80*, у сарадњи са Републичким заводом за заштиту споменика културе у Београду а у периоду 2013–2015. године била је руководилац пројекта *Зашићена археолошка истраживања Беле Паланке (Remesiana)* који је финансирало Министарство културе и информисања Републике Србије. Од 2013. године била је и руководилац пројекта *Презентација културне баштине Археолошке збирке Филозофског факултета у Београду* којим је јавности представљен богати фондус ове јединствене збирке. Била је и коаутор неколико запажених изложби од којих су последње две одржане 2013. и 2014. године (*Резултати археолошких истраживања на аутоуућу Е 80, деоница Црвена Река – Чифлик* и *Археолошка збирка Филозофског факултета у Београду: 85 година у служби науке, просвете и културе*).

Истицала се и у раду Српског археолошког друштва чији је секретар била у периоду 1999–2000. али и активан учесник готово свих годишњих скупова Друштва и, посебно, секције за античку археологију. Била је и дугогодишњи научни сарадник на пројекту Археолошког института у Београду *Романизација, урбанизација и трансформација урбаних центара*

цивилној, војној и резиденцијалној карактера у римским провинцијама на тлу Србије које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Мира Ружић била је археолог широке и свестране стручне и научне радности што се јасно види из њене библиографије. Предмет њених интересовања били су различити аспекти римске провинцијске археологије, а пре свега покретни археолошки материјал са територије римских провинција Горње Мезије и Далмације. Стално занимање за проучавање античког стакла зачето радом на магистарској тези, исказала је публиковањем неколико научних радова у земљи и иностранству али и објављивањем данас често цитиране књиге *Римско стакло у Србији* (Центар за археолошка истраживања, Филозофски факултет, Београд 1994). Истраживања античких локалитета *Municipium S* и Отиловићи код Пљеваља и разуђена интересовања за античку епиграфику, култове и иконографију, резултирала су научним радовима посвећеним култовима античких божанстава у северозападном делу римских провинција Далмације и Горње Мезије (Силван и Херкул у загробним веровањима становника Муниципијума С., *Архаика* 2, Београд 2008; Антички култови у околини Пљеваља, *Анђишка култура, евројско и српско наслеђе*, Београд 2010; Култ Меркура и Венере у Горњој Мезији, *Зборник Мајнице српске за класичне студије* 15, Нови Сад 2013, 135–145). Приврженост античком наслеђу овог поднебља Мира Ружић исказала је и радом о анепиграфским надгробним стелама (*Зборник Народној музеја у Београду XX-1*, Београд 2012, 217–230) обогативши додатно наша сазнања о сахрањивању и погребним ритуалима античког периода.

Нажалост, најплоднији истраживачки замах Мира Ружић, а посебно коначно публиковање резултата дугогодишњих истраживања античких некропола Муниципијума С. у Црној Гори и античких насеља у околини Беле Паланке, прекинут је у најзрелијем периоду њеног научног рада и развоја. Упркос томе, публиковани прелиминарни резултати ових истраживања као и узорна теренска документација коју је оставила, пружају њеним најближим сарадницима јасне и сигурне смернице како да ове велике подухвате са успехом заврше.

Поред свега наведеног, Мира Ружић дала је свој допринос и као члан комисија за оцену и одбрану неколико магистарских и докторских дисертација на Филозофском Факултету у Београду. Истицала се и у организацији и извођењу обавезне практичне наставе за студенте археологије како у просторијама Археолошке збирке и Филозофског факултета, тако и на теренским истраживањима којима је руководила. Укључивањем студената археологије у стручне екипе и њиховом практичном обуком у истраживачком раду, класификацији археолошких налаза и изради документације, она се доказала као изузетно студиозан, посвећен и вредан члан Одељења

за археологију. Поред стручне обуке, посебно у теренским условима који су често далеко од идеалних, показивала је нештедимице своју топлу и брижну људску страну, искрено се занимајући за мале и велике проблеме студената и својим ведрим карактером бодрила их и окупљала. Због ових особина Мира Ружић остаће у најлепшем сећању пријатеља, колега али и младих нараштаја археолога којима је била и остала узор и подршка.

Мирослав Б. Вујовић

МИРА РУЖИЋ БИБЛИОГРАФИЈА

1980.

Ušće Slatinske reke – Dunav, *Arheološki pregled* 21: 164–168.

1988.

„Neolithic Sites in Serbia explored and published in the Period 1948–1988“ (with Nevenka Pavlović). In *The Neolithic Serbia: Archaeological research 1948–1988*, ed. Dragoslav Srejović, 51–68. Belgrade: Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy.

„Neolithic Sites in Serbia Explored in the Period 1968–1988“ (with Nevenka Pavlović). In *The Neolithic Serbia: Archaeological research 1948–1988*, ed. Dragoslav Srejović, 69–124. Belgrade: Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy.

1991.

Rimsko staklo u Srbiji od I do VI veka, Magistarski rad. Filozofski fakultet, Odeljenje za arheologiju, Univerzitet u Beogradu.

1993.

Налази сџаклених посуда I–II века н.е. на ђердајском лимесу. Гласник САД 9: 39–45.

Рас-Посење, исџраживања џоком 1992. године (са Душаном Мркобрадом). Гласник САД 9: 202–206.

1994.

Римско сџакло у Србији. Београд: Центар за археолошка истраживања, Филозофски факултет.

Случајни налази касноантичког периода са локалитета Кљанц-Мајданпек. *Гласник САД* 10: 139–150.

1996.

Прилог проучавању звоноликих боца од стакла. *Гласник САД* 12: 191–196.

1997.

Једна гробна целина из Дукље. *Гласник САД* 13: 295–300.

„Хронологија и порекло римских стаклених посуда са ђердапског лимеса“. У *Археологија источно Србије/Научни скуј: Археологија источно Србије, Београд-Доњи Милановац, децембар 1995. године*, ур. Мирослав Лазић, 265–

275. Београд: Центар за археолошка истраживања, Филозофски факултет, Универзитет у Београду.

Ромулијана-Гамзиград, Касноантичка утврђена палата (са Анком Лаловић, Светозаром Јовановићем, Весном Бикић и Јосипом Шарићем). *Стираринар* 48: 199–203.

2001.

„Стаклени пехар са медаљонима из Муниципијума С“. У *Vestigatio vetvstatis Александрини Цермановић-Кузмановић од Ђријаишеља, сарадника и ученика*, ур. Мирослав Лазић, 411–429. Београд: Центар за археолошка истраживања, Филозофски факултет.

Милетов бунар, ново насеље гамзиградске културе (са Миодрагом Сладићем). *Гласник САД* 17: 153–168.

Гамзиград – Ромулијана – Археолошка истраживања на сектору терми током 1998. године (са Анкаом Лаловић и Светозаром Јовановићем). *Стираринар* 50: 283–285.

2003.

Gamzigrad posle Dragoslava Sreјovića, Izlaganje na konferenciji: Rad Dragoslava Sreјovića na istraživanju antičke arheologije, Kragujevac 31. oktobar – 2. novembar 2002. godine, 89–101.

Истраживања терми у југоисточном делу Ромулијане од 1997. до 2002. године. *Развијајак* 211 – 212: 30 – 34.

2005.

Roman and Medieval Necropolis in Ravna near Knjaževac (with Sofija Petković, Svetozar Jovanović, Marko Vuksan, Zsuzsanna K. Zoffmann). Belgrade: Archaeological Institute.

„Кржинце – Старо гробље (средњовековна некропола)“ (са Марином Брмболићем и Весном Манојловић-Николић). У *Е – 75, Археолошка истраживања*, свеска 1/2004, ур. Марко Омчикус, 187 – 200. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

„Кржинце – Свети Тројица (касноантичка вила)“ (са Марином Брмболићем и Весном Манојловић-Николић). У *Е – 75, Археолошка истраживања*, свеска 1/2004, ур. Марко Омчикус, 203 – 221. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

„Самољица – Црквиште (сектор I)“ (са Марином Брмболићем и Гораном Митровићем). У *Е – 75, Археолошка истраживања*, свеска 1/2004, ур. Марко Омчикус, 235 – 250. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

„Букуревац – Бензинска пумпа“ (са Марином Брмболићем и Гораном Митровићем). У *Е – 75, Археолошка истраживања*, свеска 1/2004, ур. Марко Омчикус, 283 – 290. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

„Жујинце – Црквиште (касноантичка грађевина)“ (са Марином Брмболићем и Гораном Митровићем). *Е – 75, Археолошка истраживања*, свеска 1/2004, ур. Марко Омчикус, 355 – 394. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

Драгослав Срејовић (8. 10. 1931 – 29. 11. 1996). *Развићак* 225–226: 69–76.

2006.

Kulturna bronzana plastika u rimskim provincijama severnog Balkana, Doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Odeljenje za arheologiju, Univerzitet u Beogradu.

2007.

Прилози проучавању античке археологије Боке Кољорске (са Илијом Пушићем). *Архаика* 1: 161–171.

2008.

„Драгослав Срејовић, историчар уметности античког периода: одједи Поликлета, Пракситела и Лисипа у римским репликама Доње Мезије“. У *Драгослав Срејовић и уметности*, ур. Видојко Јовић, Меморијал Драгослава Срејовића, Зборник радова 3, 45–57. Београд и Крагујевац: Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитет у Крагујевцу.

2009.

Силван и Херкул у загробним веровањима становника Муниципијума С.... *Архаика* 2: 103–118.

Приказ књије – Irena Lazar & Hugh Willmott, The Glass from the Gnalici Wreck. Koper 2006: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Institut za dediščino Sredozemlja and Založba Annales. *Архаика* 2: 243–245.

2010.

Painted pottery from Komini-Municipium S (Montenegro) (with Miroslav Vujović and Jelena Cvijetić), Izlaganje – 27. Congress of the Rei Cretariae Romanae fautores: Late Roman and early Byzantine pottery: the end or continuity of the Roman production? Beograd, 19–26 September 2010, 42.

„Антички култови у околини Пљеваља“. У *Античка култура, евројско и српско наслеђе*, ур. Ксенија Марицки Гађански 418 – 430. Београд: Друштво за античке студије Србије, Институт за теолошка истраживања.

2011.

„Римске бронзане фигурине: грађа за проучавање античке монументалне скулптуре“. У *Античка и савремени свет: религија и култура*, ур. Ксенија Марицки Гађански, 303–324. Београд: Друштво за античке студије Србије.

Анепиграфске надгробне стеле (са Горданом Јањићем). *Зборник Народној музеја, Археологија* 20 (1): 217–230.

2012.

„Бела Паланка (Remesiana) у светлу нових археолошких открића“. У *Анџика, савремени свей и рецејција анџичке културе*, ур. Ксенија Марицки Гађански, 349–366. Београд: Друштво за античке студије Србије, Букефал ЕОИ.

„A Bronze Lamp from Kržince (Serbia)“. In *Ex Oriente Lux*, eds. Ivan Žižek and Barbara Čeh, 28. Ptuj.

Приказ – Recte illuminas, Анџичке свейиљке из Музеја града Београда, 30. јун 2011. Зборник Мајице српске за класичне студије 14: 264–265.

Приказ – Ex-orientis lux: IV international congress ILA, Ptuj, 15–19. мај 2012. Зборник Мајице српске за класичне студије 14: 261–263.

2013.

Glass Goblet with Medallions from the Village of Komini (MUNICIPIUM S...), Montenegro. *Journal of Glass Studies* 55: 240–243.

Комини (Municipium S...) у светлу нових истраживања. *Гласник Завичајној музеја 8–9: 27–46.*

Прилог проучавању античког осветљења: симболика и материјал, Акта са округлог стола *Анџичке свейиљке: хронологија, ипологија и орнаментика*, ур. Славица Крунић, 125–134. Београд: Музеј града Београда.

„О античкој уметности: историја уметности или археологија?“. У *Анџика и савремени свей: научници, истраживачи и тумачи*, ур. Ксенија Марицки Гађански, 334–346. Београд: Друштво за античке студије Србије, Букефал ЕОИ.

Култ Меркура и Венере у Горњој Мезији. *Зборник Мајице српске за класичне студије 15: 135–145.*

Касноантичка гробница у Бандолу, Бела Паланка (*Remesiana*) (са Миодрагом Сладићем). *Зборник Народной музеја: Археологија 21 (1): 225–235.*

2014.

„Текија (Transdierna). Живот у кастелу“. У *Анџика и савремени свей. Тумачење анџичке*, ур. Ксенија Марицки Гађански, 343–356. Београд: Друштво за античке студије Србије, Букефал ЕОИ.

Археолошка збирка Филозофској факултету у Београду: 85 година у служби науке, просвете и културе (ур. Мира Ружић), Београд: Филозофски факултет.

2015.

Оловна икона подунавских коњаника из Сувог Села код Дебрца: касноантичка светиња или... (са Мирославом Лазићем). *Гласник САД 31: 271–284.*

2016.

„A Strange Bone Object from Late Roman Necropolis Gladno Polje in Bela Palanka (Remesiana)“. In *Close to the Bone: Current Studies in Bone Technologies*, ed. Selena Vitezović, 284–288. Belgrade: Archaeological Institute.

2017.

„About the Mouse“. In *ANTE PORTAM AUREAM: Studia in honorem Professoris Aleksandar Jovanović*, ur. Miroslav Vujović, 129–140. Beograd: Filozofski fakultet.

„Локалитет Гладно поље код Беле Паланке (Remesiana)“. У *Археолошка истраживања на аутојоушу Е-80*, ур. Мирјана Андрић, 209–254. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

„Локалитет Слатина код Беле Паланке“ (са Ј. Цвијетић). У *Археолошка истраживања на аутојоушу Е-80*, ур. Мирјана Андрић, 203–208. Београд: Републички завод за заштиту споменика културе.

приредила
Радмила Балабан